

UN PASIONAT LEPIDOPTEROLOG HUNEDOREAN :
J O S E F F R A N Z E N A U
(1802 - 1862)

Silvia Burnaz

Călătorul care străbate localitatea hunedoreană Săcărîmb, celebră în istoria mineritului datorită bogatelor zăcămintे mineralogene auroargintifere, găzduite de subsolul Munților Metaliferi, va fi cu siguranță atras de frumusețea locului. Așezarea satului este de o pitoresc rar, care rivalizează, după mărturia tuturor călătorilor atrași de faima geologică a localității, cu cele mai frumoase regiuni ale continentului, fără riscul de exagerare, că Săcărîmbul are farmecul unei Elveții în miniatură, farmec dat atât de spectaculozitatea măgurilor, martore ale unui intens vulcanism neogen, cât și de cochetaria caselor cu o arhitectură aparte, case presărate la poalele ori pe înălțimile colinelor. Nu întâmplător aici a fost delimitată, în anul 1988, o importantă rezervație naturală, complexă, ce include o superbă pădure de fag de Banat (*Fagus sylvatica* f. *leucodermis*) în care călătorul însetat poate bea apa limpede și rece a unui izvor amenajat în cinstea împăratului Franz Josef, care a vizitat aceste meleaguri.

Bogăția zăcămintelor de aur și argint a asigurat localității o viață înfloritoare în secolele XVIII și XIX. Este perioada când învățămîntul din Săcărîmb, și mai ales cel minier, ia o dezvoltare deosebită. Școlile din această localitate au dat, de-a lungul anilor, intelectuali de seamă ai Transilvaniei. Printre aceștia, la loc de frunte se situează JOSEF FRANZENAU, inspector al minelor din localitate, în primele decenii ale secolului XIX.

Pentru cei "impătimiti" în ale lepidopterologiei, numele lui JOSEF FRANZENAU este bine cunoscut. Așa cum afirmă POPESCU-GORJ (1983), JOSEF FRANZENAU a reușit să alcatuiască, în primele decenii ale secolului trecut, "cea mai mare colecție de lepidoptere transilvănene din aceea vreme, colecție ce conține multe specii interesante, corect etichetate dar determinate după modestele posibilități din acele timpuri".

Nu vom insista acum asupra istoricului acestei colecții, a cărei valoare științifică și documentară este incontestabilă, acest aspect fiind surprins în lucrările specialiștilor (POPESCU-GORJ, 1970, 1983; RÁKOSY, 1990). Vom prezenta în schimb un aspect inedit legat de personalitatea acestui pasionat lepidopterolog.

Săcărîmbenii, impresionati de activitatea deosebită desfășurată în domeniul minier ca și de cea științifică, în domeniul științelor naturii, i-au înălțat lui J.FRANZENAU, după moartea acestuia, un monument, situat actualmente în centrul localității într-un superb parc de castani.

Monumentul impresionează prin măreție și sobrietate. Se disting două plăcuțe amplasate pe cele două fețe opuse ale monumentului pe care sînt înscrise, în limba germană, următoarele texte:

(original)

(traducere în limba română)

JOSEF FRANZENAU

JOSEF FRANZENAU

K.K. Bergrath Ritter des
Franz Josef Ordens, Etc.
Gaboren am 4. März 1802
Gestorben am 14. Februar 1862

Consilier de mină cezaro-crăiesc
Cavaler al ordinului
Franz Josef
Nascut la 4 martie 1802
Decedat la 14 februarie 1862

Ruhmvoll als Bergmann,
Menschenfreund und im
Streben für die Junde der
Natur; unvergesslich seinen
Fachgenossen, Zoglingen
Und Untergebenen

Glorios minier,
Prieten al oamenilor, și în
strădania pentru științele
naturii;
De neuitat pentru colegii de
specialitate pentru elevii și
subalternii săi

Viel Edels hat er dem
Schosse der Erde ennommen
Nun gab der Edle selbs, sich
Dem Schosse der Erde zurck

Multe lucruri nobile a extras el
din sînul pămîntului;
acum el însuși s-a redat
sînului pămîntului

Gewidmet zum Zeichen
Ihrer innigen Liebe, ihrer
Verehrung, und der Dankge-
fühles, durch seine tieftrau-
ernden Zoglinge der Bergschule
zu Nagyag

S-a dedicat drept semn
al dragostei lor profunde,
al stimei lor și al
sentimentului de recunoștință;
din adîncul lor întristare,
elevii Școlii miniere din Săcăřimb

Referitor la activitatea lui J.FRANZENAU mai amintim un aspect interesant. Deoarece întreprinderea Minieră din Săcăřimb era în parte și în proprietatea casei imperiale austro-ungare, J.FRANZENAU și protopopul SABIN PISC au participat efectiv la salvarea minerilor în perioada frămîntărilor din anul 1848, de prădăciunea armatelor. Pentru fapta sa a fost răsplătit în anul 1852, cînd FRANZ JOSEF, călătorînd prin Ardeal s-a abătut și pe meleagurile Săcăřimbului. Cu această ocazie J.Franzenau a primit atunci "Ordinul Franz Josef", în grad de cavaler, iar protopopul român a fost decorat cu medalia de aur.

Această modestă notă se constituie într-un cald omagiu adus celui care, muncind cu sîrguință și animat de o pasiune deosebită pentru studiul științelor naturii, a deschis calea cercetărilor într-unul din cele mai importante domenii ale lumii insectelor :
f l u t u r i i .

Bibliografie

FRANZENAU J., 1852 : Lepidopterologische Mitteilungen. Verh. u.
Mitt. Siebenb. Ver. Hermannstadt, 3: 181-186.

- FUSS C., 1850: Verzeichnis der bisjetzt in Siebenburgen aufgefundenen Lepidopteren. Verh. Mitt. Siebenb. Ver. Hermannstadt. 1:54-64.
- POPESCU-GORJ A., 1970: 100 ani de cercetari lepidopterologica in cadrul Societății Ardelene de Științe Naturale Stud. Com.St. nat. Muz. Brukenthal, 15:85-90.
- POPESCU-GORJ A., 1983: Retrospectiva privind cercetarile asupra faunei de lepidoptere a judetului Hunedoara. Acta Mus. Devensis. 13: 125-134.
- RAKOSY L., 1990: Istoricul cercetărilor lepidopterologica in România. Soc. Lepid. rom., Bul. inf., 2: 1-5.

JOSEF FRANZENAU : AN ARDENT LEPIDOPTEROLOGIST
FROM HUNEDOARA

(Summary)

Josef Franzenau (1802-1862) mine inspector at Sacarimb (the Transylvania, Romania) achieved, at the beginning of the ninetieth century, one of the biggest butterfly collection from the Transylvania.

The catalogue of this collection had been published by K. FUSS, in 1850.

In the honour of this personality and activity, a monument had been risen at Sacarimb. From this monument it is reproduced here the original Deutsch text and its Romanian translation.